

ПЕРЕКЛАД В УКРАЇНІ
(24 серпня 1991 року – 24 лютого 2022 року)

TRANSLATION IN UKRAINE
(24 August 1991 – 24 February 2022)

Ministry of Education and Science of Ukraine
Ivan Franko National University of Lviv

TRANSLATION IN UKRAINE
(24 August 1991 – 24 February 2022)

Monograph

Edited by Oksana Dzera and Iryna Odrekhivska

Lviv
2025

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

ПЕРЕКЛАД В УКРАЇНІ
(24 серпня 1991 року – 24 лютого 2022 року)

Монографія

За редакцією Оксани Дзери, Ірини Одрехівської

Львів
2025

УДК 811.161.2'25'42(477)"199/202"(091)

П 27

Автори:

О. Дзера, І. Одрехівська, О. Літвіняк, О. Чередниченко, Т. Шмігер, Ю. Сачковська, Б. Стасюк, М. Якубович, Л. Коломієць, А. Паславська, Я. Кравець, Г. Листвак, А. Татаренко, І. Забіяка, В. Левицький, О. Ренн, М. Бондаренко, О. О'Лір, В. Морозов, В. Савчин, А. Білута, Н. Зубко, О. Левицька, Т. Родіонова, М. Стріха, А. Галас, О. Негребецький, О. Романюк, Я. Луцак, Я. Стріха, А. Шпителю, М. Галіна, О. Бондаренко, О. Бриська, Н. Бідненко, Н. Андрейчук, А. Кам'янець, Ю. Наняк, О. Мазур, А. Бесєдін

Рецензенти:

д-р філол. наук, проф. *Марія Іваницька*
(Київський національний університет імені Тараса Шевченка);
канд. філол. наук, доц. *Наталія Рудницька*
(Національний університет «Києво-Могилянська академія»);
д-р філол. наук, проф. *Артур Гудманян*
(Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»)

*Рекомендовано до друку Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 49/6 від 29 червня 2023 року)*

За сприяння Офісу «Львів – місто літератури ЮНЕСКО»

Переклад в Україні (24 серпня 1991 року – 24 лютого 2022 року) = Translation in Ukraine
(24 August 1991 – 24 February 2022) : монографія / [О. Дзера, І. Одрехівська, О. Літвіняк та ін.];
за ред. О. Дзери, І. Одрехівської. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2025. – 746 с.

П 27

ISBN 978-617-10-0921-9

DOI: <https://doi.org/10.30970/tiu.2025>

Запропонована монографія – це перша спроба системно осмислити український переклад з моменту проголошення незалежності України до початку Великої Війни як важливий дискурсивний феномен та великий «національний проєкт», який виступив своєрідним каталізатором для розщеплення радянського *Zeitgeist* в Україні завдяки введенню в обіг низки нових тем, ідей та концепцій, заповненню численних лакун, відкриттю нових асоціативних полів і ракурсів бачення, а також актуалізації раніше табуйованих тем і маргінальних явищ. У восьми тематичних розділах, які послідовно та логічно нашаровують виміри сучасного українського перекладацького процесу – від перекладу Біблії та літургії, античної літератури та класики окремих національних літератур до перекладу кіно, театру та мультимодальної літератури, галузевого перекладу, локалізації та сфери усного перекладу, показано також динаміку формування й розгортання модерної україномовної цільової аудиторії, яка розуміє, що усвідомлення власної ідентичності, утвердження *Свого* постійно відбувається у діалозі з *Іншим*. Зроблено спробу переосмислити новітній постколоніальний період історії українського перекладу в амбівалентному вимірі націєрозповідності: саме переклад став своєрідним дзеркалом, де відображено тенденції культурного і соціо-політичного розвитку України до лютого 2022 року.

З огляду на комплексний та багатоаспектний формат це видання буде корисним для широкого кола читачів, серед яких – перекладознавці та літературознавці, історики та соціологи культури, перекладачі та письменники, представники видавничої галузі та сфери культурної дипломатії, широка україномовна громадськість.

УДК 811.161.2'25'42(477)"199/202"(091)

ISBN 978-617-10-0921-9

© Дзера О., Одрехівська І., Літвіняк О. та ін., 2025
© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2025

ЗМІСТ

Передмова від редакторів

Перекладацький світ України як націєрозповідність (Оксана Дзера, Ірина Одрехівська).....	13
---	----

Вступне слово

Переклад і перекладознавство в незалежній Україні: підсумки і перспективи (Олександр Чередниченко).....	22
--	----

Розділ I

Ad fontes: переклад як спосіб світоглядної самоідентифікації

1.1. Біблійний переклад у незалежній Україні: шлях додому (Оксана Дзера).....	74
1.2. Літургійний переклад 1991–2021 (Тарас Шмігер).....	116
1.3. Як перекласти й видати Коран українською: автобіографічний досвід (Михайло Якубович).....	131
1.4. Андрій Содомора і прочитання античних класиків у добу переходу від антропоцену до синтетичної епохи: стратегія перекладу як чинник буття (випадок Горація) (Лада Коломієць)...	141

Розділ II

Світова література та український художній переклад: рецепції та інтерпретації

2.1. Українські переклади творів німецькомовних літератур: 30 років незалежності (Алла Паславська).....	170
2.2. Українсько-бельгійські літературні зв'язки перших двадцяти років ХХІ століття: критика, переклади (Ярема Кравець).....	181
2.3. Норвезька література в українських перекладах: пошуки шляху на Північ (Галина Листвак).....	198
2.4. Сербська література в українських перекладах: стратегія презентації (Алла Татаренко).....	209

2.5. Переклад із чеської: можливості для культурної дипломатії (Ірина Забіяка).....	228
2.6. Спільний берег Волі: переклад новітньої білоруської поезії в незалежній Україні (В'ячеслав Левицький).....	240

Розділ III

Переклад творів англomовних літератур як ре-інтерпретація традиції та інтелектуальна провокація

3.1. Гемінгвей для України ХХІ ст.: переклад як формування нового дискурсу (Ольга Ренн).....	274
3.2. Стежками першого українського перекладу роману Джеймса Джойса «Улісс» (Марія Бондаренко).....	283
3.3. Толкін українською: проєкт триває (Олена ОЛір).....	311
3.4. Переклад наукової фантастики за Незалежності: надолуження згаяного і заповнення лакун (Богдан Стасюк).....	329
3.5. Дитяча перекладна література в Україні: творення та активізація нової читацької спільноти (Віктор Морозов)	362
3.6. Україна в дзеркалі англomовної прози: інтерпретація погляду Іншого (Валентина Савчин).....	367
3.7. Англomовна постколоніальна література та український переклад: відчитування чужого досвіду зблизка (Анастасія Білута).....	382

Розділ IV

Видавничий ринок перекладної літератури та суспільна інституціоналізація перекладу в Україні

4.1. Видання перекладених книг в Україні (1991–2020): статистичний вимір (Надія Зубко).....	400
4.2. Програми підтримки перекладів творів літератури як чинник розвитку видавничої справи та міжкультурної комунікації (Оксана Левицька).....	428
4.3. Формування перекладацької спільноти України: досвіди і досліді на основі літературно-перекладацького фестивалю Translatorium та перекладацької групи VERBaція (Таня Родіонова).....	440

Розділ V

Інтерсеміотичний переклад і мультимодальність у культурному просторі України

5.1. Переклад для оперного театру в незалежній Україні: світовий контекст, передісторія, сучасний стан і перспективи (<i>Максим Стріха</i>)	446
5.2. Перекладна драматургія в соціокультурному просторі незалежної України (<i>Анна Галас</i>).....	469
5.3. Як на зламі тисячоліть перекладалося для телебачення й кіно (<i>Олекса Негребецький</i>).....	493
5.4. Розвиток аудіовізуального перекладу в Україні через терни до дубляжу (<i>Олександр Романюк, Ярослав Луцак</i>).....	497
5.5. Переклади коміксів українською: історія коротка, але строката (<i>Ярослава Стріха</i>).....	506

Розділ VI

Від політики до естетики: ідентичнісна функція і переклад

6.1. Національне самовизначення у феноменах російсько-українських поетичних перекладів та зміні мови віршування деяких двомовних поетів (<i>Аркадій Штипель, Марія Галіна</i>).....	526
6.2. Англomовні переклади української літератури, опубліковані в Україні (1991–2022): творення символічного капіталу (<i>Ірина Одрехівська</i>).....	546

Розділ VII

Перекладацька індустрія: сфера локалізації та галузевий переклад в Україні

7.1. Локалізація в Україні: проблеми, виклики, досягнення (<i>Олександр Бондаренко</i>).....	554
7.2. Менеджмент перекладацьких проєктів: актуальність, методології та перспективи галузі в Україні (<i>Орислава Бриська</i>)...	579
7.3. Сучасні проблеми української термінології та перекладу науково-технічної літератури (<i>Наталія Бідненко</i>).....	591
7.4. Перекладна семіотика в Україні: проблеми питомої української семіотичної термінології (<i>Надія Андрейчук</i>).....	609

7.5. Переклад в УНІАН: ідеологічні виміри (<i>Ангела Кам'янець</i>).....	629
7.6. Медичний переклад: стан, проблеми, перспективи (<i>Юлія Наняк, Олена Мазур</i>).....	649
7.7. Екотранслятологія – нова модель перекладу: витоки і поступ (<i>Юлія Сачковська</i>).....	660

Розділ VIII

Сфера усного перекладу: формування ринку послуг та консолідація професійної спільноти

8.1. Розроблення та впровадження належних практик усного перекладу в Україні (<i>Андрій Бесєдін</i>).....	688
8.2. Дещо про вишкіл усних перекладачів у незалежній Україні (<i>Олександра Літвіняк</i>).....	696
Анотації	703
Відомості про авторів	732
Предметний покажчик	741

CONTENTS

Editors' Introduction

Translation in Ukraine as Nation-Narration (<i>Oksana Dzera, Iryna Odrekhivska</i>).....	13
---	----

Preface

Translation and Translation Studies in Independent Ukraine: Results and Prospects (<i>Oleksandr Cherednychenko</i>).....	22
---	----

Chapter I

Ad fontes: Translation as a Sense of Self-Identity and Collective Memory

1.1. Bible Translation in Independent Ukraine: The Way Back Home (<i>Oksana Dzera</i>).....	74
1.2. Liturgical Translation in Ukraine, 1991–2021 (<i>Taras Shmihor</i>).....	116
1.3. How to Translate and Publish the Quran in Ukrainian: Autobiographical Experience (<i>Mykhailo Yakubovych</i>).....	131
1.4. Andriy Sodomora and the Readings of Ancient Classics in the Age of Transition from Anthropocene to Synthetic Epoch: Translation Strategy as a Modus of Being (The Case of Horace) (<i>Lada Kolomyets</i>)..	141

Chapter II

World Literature and Ukrainian Artistic Translation: Reception and Interpretation

2.1. Ukrainian Translations of German-language Literatures: 30 Years of Independence (<i>Alla Paslavska</i>).....	170
2.2. Ukrainian-Belgian Literary Relations in the First Two Decades of the 21 st Century: Criticism and Translation (<i>Yarema Kravets</i>).....	181
2.3. Norwegian Literature in Ukrainian Translation: Searching for a Cultural Bridge to the North (<i>Halyna Lystvak</i>)	198
2.4. Serbian Literature in Ukrainian Translation: the Strategies of Presenting (<i>Alla Tatarenko</i>).....	209

2.5. Czech-Ukrainian Translation: Opportunities for Cultural Diplomacy (<i>Iryna Zabiika</i>).....	228
2.6. The Common Shore of Freedom: Translating Contemporary Belarusian Poetry in Independent Ukraine (<i>Vyacheslav Levytskyi</i>).....	240

Chapter III

Translating English-language Literatures as Reinterpretation of Tradition and Intellectual Provocation

3.1. Hemingway for Ukraine of the 21st century: Translation as the Formation of a New Discourse (<i>Olha Renn</i>).....	274
3.2. Along the Path of the First Ukrainian Translation of James Joyce's Novel «Ulysses» (<i>Mariia Bondarenko</i>).....	283
3.3. Tolkien in Ukrainian: An Ongoing Project (<i>Olena O'Lear</i>).....	311
3.4. Exploring the World of Science Fiction in Ukraine since Independence: Addressing Past Shortcomings and Bridging Gaps (<i>Bohdan Stasiuk</i>).....	329
3.5. Translated Literature for Children in Ukraine: Creating and Activating a New Reading Community (<i>Viktor Morozov</i>).....	362
3.6. Ukraine as Mirrored in Anglophone Fiction: Interpreting the Perspective of the Other (<i>Valentyna Savchyn</i>).....	367
3.7. English-language Postcolonial Literature and Ukrainian Translation: A Close Reading of Foreign Experience (<i>Anastasia Biluta</i>).....	382

Chapter IV

The Publishing Market for Translated Literature and the Social Institutionalization of Translation in Ukraine

4.1. Translated Books Published in Ukraine (1991–2020): A Statistical Analysis (<i>Nadiia Zubko</i>).....	400
4.2. Literary Translation Support Programs: A Catalyst for Publishing Industry Development and Intercultural Exchange (<i>Oksana Levytska</i>).....	428
4.3. Building Ukraine's Translation Community: Insights and Lessons Learnt from the Translatorium literary translation festival and the VERBaція translation group (<i>Tania Rodionova</i>).....	440

Chapter V

Intersemiotic Translation and Multimodality in Ukraine's Cultural Context

5.1. Translation for the Opera in Independent Ukraine: Global Context, Pre-history, Current Status, Perspectives (<i>Maksym Strikha</i>).....	446
5.2. Translating Drama in the Socio-Cultural Space of Independent Ukraine (<i>Anna Halas</i>)	469
5.3. Translation for Television and Cinema at the Turn of the Millennium (<i>Oleksa Nehrebetskyi</i>).....	493
5.4. Development of Audiovisual Translation in Ukraine: Through the Thorns to Dubbing (<i>Oleksandr Romaniuk, Yaroslav Lutsak</i>).....	497
5.5. Translation of Comics into Ukrainian: A Short but Colourful History (<i>Yaroslava Strikha</i>).....	506

Chapter VI

From Politics to Aesthetics: The Identity Role in Ukrainian Translation

6.1. National Self-determination as a Phenomenon of Russian-Ukrainian Poetic Translations and the Evolving Language Choices of Bilingual Poets (<i>Arkadiy Shtypel, Mariia Halina</i>).....	526
6.2. English-language Translations of Ukrainian literature Published in Ukraine (1991–2022): Forging Symbolic Capital (<i>Iryna Odrekhivska</i>).....	546

Chapter VII

Translation Industry in Ukraine: A Focus on Localization and Specialized Translation

7.1. Localization in Ukraine: Problems, Challenges and Achievements (<i>Oleksandr Bondarenko</i>).....	554
7.2. Management of Translation Projects: Relevance, Methodology and Prospects of the Industry in Ukraine (<i>Oryslava Bryska</i>).....	579
7.3. Current Challenges in Ukrainian Terminology and the Translation of Scientific and Technical Texts (<i>Natalia Bidnenko</i>).....	591
7.4. Semiotics in the Ukrainian Translation: Challenges in Developing a Specific Ukrainian Semiotic Terminology (<i>Nadiya Andreichuk</i>).....	609

7.5. Translation in UNIAN: Ideological Dimensions (<i>Angela Kamyanyets</i>).....	629
7.6. Medical Translation: Current State, Challenges, Perspectives (<i>Yuliia Naniak, Olena Mazur</i>).....	649
7.7. Ecotranslatology – a New Model of Translation: Origins and Progress (<i>Yuliia Sachkovska</i>).....	660

Chapter VIII

The Interpreting Industry: Shaping the Service Market and Consolidating the Professional Community

8.1. Development and Implementation of Professional Standards for Interpreting in Ukraine (<i>Andriy Besedin</i>).....	688
8.2. A Brief Overview of Interpreter Training in Independent Ukraine (<i>Oleksandra Litvinyak</i>).....	696
Chapter summaries	703
Our Authors	737
Subject index	742

ПЕРЕДМОВА ВІД РЕДАКТОРІВ

ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ СВІТ УКРАЇНИ ЯК НАЦІЄРОЗПОВІДНІСТЬ

Здобуття Україною незалежності в 1991 році ознаменувало творення модерної української нації, зокрема започаткувало принципово інший культурний дискурс: розрив із соцреалізмом, ревізію власної історії, руйнування замкнутості та лібералізацію літературної творчості. Безумовно, творення нового інтелектуального ландшафту відбувалося повільно й складно, в умовах боротьби за мистецьку автономію в умовах прихованого і відкритого неоколоніального впливу російського культурно-ідеологічного нарративу, генераційної колізії, певної інституційної інертності та неготовності до нових вимог часу. У такий поворотний час саме переклад виступив своєрідним каталізатором, що почав «розщеплювати» радянський *Zeitgeist* в Україні завдяки введенню в обіг нових тем, ідей та концепцій, заповненню численних лакун, відкриттю нових асоціативних полів та ракурсів бачення, а також актуалізації раніше табуйованих тем й маргінальних явищ.

За 30 років український переклад пройшов значний шлях розвитку: від перекладу з англійської мови вагової праці професора історії та політології Йоркського університету Ореста Субтельного «Україна: історія» в київському видавництві «Либідь» 1992 року та заснування того ж року новаторського видавництва «Основи», де завдяки ентузіазму Соломії Павличко почали виходити переклади світової класики філософської думки, від першого Форуму видавців у Львові 1994 року, який заклав успішну платформу спілкування між видавцями та перекладачами, видання Михайлом Москаленком 1995 року фундаментальної антології «Тисячоліття. Поетичний переклад України-Русі», а також перевидання перекладів таких проскрибованих раніше майстрів, як Григорій Кочур та Микола Лукаш, врешті від українського дубляжу перших серій «Династії» та «Альфа» до успішного утвердження незалежного перекладного книговидання в Україні вже у 2000-х роках («А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», «Видавництво Старого Лева», «Наш формат», «Свічадо», «Темпора» та ін.), професіоналізму в українському аудіовізуальному перекладі, посилення

інтересу до театрального перекладу, розвитку перекладацької індустрії в галузі веб-локалізації, формування відповідного інституційного середовища (Український культурний фонд, Український інститут книги) й що не менш важливо – формування й розгортання україномовної цільової аудиторії, яка розуміє, що усвідомлення власної ідентичності, утвердження *Свого* постійно відбувається у діалозі з *Іншим*.

Монографія «Переклад в Україні (24 серпня 1991 року – 24 лютого 2022 року)» – це комплексний і багатоаспектний огляд та окреслення ключових траєкторій розвитку перекладацької галузі від моменту проголошення незалежності України до початку російсько-української війни. Над проектом працювала група авторів, серед яких – провідні філологи України, знані перекладачі-практики, які спеціалізуються в різних жанрах перекладу, фахівці видавничої справи, що вивчають ринок перекладної літератури України, і організатори перекладацьких подій. По суті, це – перша спроба системно осмислити український переклад за вказаний період як важливий дискурсивний феномен та великий «національний проєкт», що завжди прагнув посилити модерну українську культуру, акумулювати її культурний капітал та надати їй символічної цінності.

Вважаємо, що перекладацький простір України теж твориться власне у процесі розповіді про нього, тому «архітектура» цього видання відіграє важливу роль для означення подальших траєкторій розвитку перекладу в Україні. У восьми тематичних розділах, які послідовно та логічно нашаровують виміри сучасного українського перекладацького процесу – від перекладу Біблії та літургії, античної літератури та класики окремих національних літератур до перекладу кіно, театру та мультимодальної літератури, а також галузевого перекладу, локалізації та сфери усного перекладу, книга простежує динаміку розвитку, ключові проблеми, поворотні моменти й соціополітичні виклики перекладацтва за останні десятиліття, а також окреслює основні події та постаті.

З огляду на широке коло читачів, ми уклали тематичний «сюжет» видання так, щоб воно стало водночас і синтетичним, і вибіркоким, тобто запропоновані огляди основних сфер перекладацької діяльності в Україні за роки незалежності подаються у форматі авторських матеріалів, які підпорядковані внутрішній логіці викладу та перспективі їхнього творця. Також чітко усвідомлюємо, що кожна спроба ретроспективного погляду в минуле – навіть у відносно недалеке – починається з «тут і тепер», що має свої виклики і проблеми, які стають вихідним пунктом у наших візіях перекладу. Тому матеріали книги не претендують на всеохопність та масштабне висвітлення усіх аспектів перекладацького світу України, однак вони об'єднані спільною візією.

Найважливішою світобудовною місією українського перекладу в колоніальний період була «охоронна» чи націєтворча функція, яка полягала у збереженні української мови у світовому культурному просторі і формуванні національної ідентичності. У фундаментальній праці «Український переклад і перекладачі: між літературою і націєтворенням» (2020 р.), Максим Стріха, наголошуючи на необхідності вивчати історію українського перекладу під кутом постколоніальних методик, доходить висновку, що націєтворча доба українського перекладу добігла кінця.

У нашій монографії зроблено спробу розглянути новітній постколоніальний період історії українського перекладу в амбівалентному вимірі націєрозповідності, що спрямована на встановлення і розпізнавання культурних меж нації як лімінальності, яку треба переступати, переформатовувати і перекладати у процесі культурного продукування. На зміну доцентровому герметичному націєтворчому процесу приходить відцентрова міжнаціональна перспектива 1990х – початку 2000х рр., що вводить «іншість», унікальність націєпростору у між-простір націй і культур. Український переклад епохи незалежності з його досягненнями та лакунами є одним з найкращих індикаторів рівня відчитуваності української нації через її розповідність.

Значна частина розділів монографії була на етапі редагування ще до початку Великої війни. Безумовно, війна суттєво змінила і запити, й вимоги до перекладацької галузі в Україні, і її можливості. Переклад блискавично переорієнтувався на потреби захисту держави і працю заради наближення перемоги. З перших днів вторгнення створювалися волонтерські перекладацькі мережі й центри, де професіонали й аматори, часто далекі від військового чи медичного перекладу, на практиці здобували нові компетенції, перекладаючи інструкції до різних типів озброєння, методичні рекомендації з тактичної медицини тощо.

Аналізуючи осмислення ролі перекладу під час Другої світової війни, Марія Тимочко виділяє дві основні проблеми: з одного боку, це – необхідність «зламати» складні мовні та культурні коди ворогів і союзників; з іншого – створення культурних продуктів, які б формували громадську думку в світі¹. Ці ж проблеми постали перед українською нацією одразу після російського вторгнення. Націєрозповідність набула особливої екзистенційної ваги після 24 лютого 2022 року, разом з прикрим усвідомленням відносних прогалин в артикуляції українського націєпростору, як для внутрішнього, так і для зовнішнього споживача, у період перед

¹ Tymoszko. Translation, Resistance, Activism: An Overview. In: *Translation, resistance, activism / edited by Maria Tymoczko*. Amherst : University of Massachusetts Press, 2010. P. 4.

Великою Війною. Тому ця книга показує, що переклад для нас постає своєрідним дзеркалом, де відображено тенденції культурного і соціо-політичного розвитку України до лютого 2022 року.

«Злам» культурних кодів ворога визначили одне з найважливіших завдань перекладу в початкові дні вторгнення. Якщо видання перекладів і вся видавнича галузь України у перші місяці війни фактично зупинилося, то вже влітку 2022 року книговидавці переорієнтувалися на нові потреби українського ринку перекладних видань. Головною такою потребою постала власне націєрозповідність, орієнтована на внутрішнього читача, адже одні з перших перекладів, що потрапили у топ-продажів, були «Шлях до несвободи. Росія, Європа, Америка» Тімоті Снайдера в перекладі Галини Герасим та «Брама Європи» Сергія Плохія в українській версії Романа Ключка. Популярністю користуються твори на антиутопічні та постапокаліптичні теми, як-от «1984» Джорджа Орвела, а також література з психології, зокрема про те, як пережити втрату чи подолати стрес. Додатковим стимулом зацікавлення перекладною літературою стала потреба поновлення домашніх і публічних бібліотек на хвилі дерусифікації та заміна російськомовних видань україномовними. Враховуючи, що до Великої Війни книги з Росії займали 50–70 % українського ринку, а до 2012 – майже 90 %, необхідність максимального обмеження російськомовної літератури є вкрай гострою. Саме в Росії були розташовані представництва закордонних агенцій, які продавали права на переклади. Інколи росіяни самі купували права на українські переклади, а потім не реалізовували їх. Зараз права на видання перекладів видавництва купують безпосередньо, однак цей процес значно складніший, ніж добре налагоджена система агенцій, якої в Україні, на жаль, ще не розвинено сповна.

З огляду на всі вищевказані чинники варто одразу наголосити на значній складності організації цього видання, адже раніше схожих проєктів не здійснювалося. Тому і ця книга не може претендувати на абсолютну репрезентативність. Однак автори прагнули підготувати інформаційно насичені матеріали, організувати оптимальну структуру з відповідністю потребам поширення знань про роль та позиціонування перекладу в новітньому українському культурному просторі. Важливо, що автори розділів стратегічно розставляють акценти, вказуючи на потребу аналізу і тексто-, і діяльнісно-, й інституційно-центричних аспектів перекладацької сфери України, що доводить необхідність мультидисциплінарного погляду на переклад. Сподіваємося, що видання матиме значний потенціал для використання у навчальних цілях – на освітніх університетських програмах за спеціалізацією «переклад», на літніх перекладацьких школах та курсах майстерності перекладачів, і, безсумнівно, індивідуального навчання. Щиро сподіваємося, що ця книга стане нашим скромним внеском

у сучасну гуманітаристику, давши змогу побачити крізь призму перекладу вагомі тенденції соціополітичного та літературно-культурного життя України за останні десятиліття.

І наостанок – висловлюємо подяку всім партнерам, які допомогли реалізувати цей видавничий проєкт, особливо – Офісу «Львів – місто літератури ЮНЕСКО».

TRANSLATION IN UKRAINE AS NATION-NARRATION

Ukraine's independence in 1991 marked the creation of a modern Ukrainian nation and initiated a fundamentally different cultural discourse. It was a decisive break from Soviet-era socialist realism which also led to a revision of Ukraine's history, a dismantling of isolation, and a liberalization of literary creativity. Undoubtedly, the creation of a new intellectual landscape occurred slowly and with difficulty, amidst the struggle for artistic autonomy under conditions of hidden and overt neo-colonial influence of the Russian cultural and ideological narrative, generational conflict, a certain institutional inertia and unpreparedness for new challenges. At such a turning point, it was translation that acted as a kind of catalyst, effectively 'splitting' the Soviet Zeitgeist in Ukraine through the introduction of a whole range of new themes, ideas, and concepts, filling numerous gaps, opening up new associative fields and perspectives, and bringing to the fore previously tabooed topics and marginal phenomena.

Over the past 30 years, Ukrainian translation has undergone significant development. It all began in 1992 with the Kyiv-based publishing house «Lybid» translating a seminal book *Ukraine: A History* by Orest Subtelny, a renowned professor of history and political science at York University. That same year, the groundbreaking publishing house «Osnovy» was founded, where, thanks to the enthusiasm of Solomia Pavlychko, translations of world classics of philosophical thought began to appear. The first Lviv Book Forum in 1994 laid the foundation for successful communication between publishers and translators. In 1995, Mykhailo Moskalenko published the monumental anthology *A Thousand Years. Poetic Translations of Ukraine-Rus*, and reprints of works by previously proscribed translation masters such as Hryhoriy Kochur and Mykola Lukash were finally available in print. Many other defining events followed: from the first Ukrainian dubbing of the seasons of then-popular TV series *Dynasty* and *ALF* to the successful establishment of independent translation publishing houses

in Ukraine in the 2000s (such as «A-BA-BA-HA-LA-MA-HA,» «Old Lion Publishing House,» «Nash Format,» «Svichado,» and «Tempora,» among others). This period also witnessed the rise of professionalism in Ukrainian audiovisual translation, increased interest in theatrical translation, the development of the translation industry in web localization, and the formation of a proper institutional environment, exemplified by the Ukrainian Cultural Fund and the Ukrainian Book Institute. Perhaps most significantly, this period saw the emergence and expansion of a Ukrainian-language target audience that understood that the awareness of one's own identity and the affirmation of the Self are constantly shaped through dialogue with the Other.

The present volume *Translation in Ukraine (August 24, 1991 – February 24, 2022)* outlines the key trajectories of the development of the space of translation from the moment of Ukraine's declaration of independence to the beginning of the Russo-Ukrainian war. The project was worked on by a group of authors, including leading Ukrainian literary and translation scholars, as well as linguists, renowned practicing translators specializing in various areas of translation, publishing experts who study the Ukrainian translated literature market, and organizers of translation events. In essence, this is the first attempt to systematically analyze Ukrainian translation over the specified period as a significant discursive phenomenon and a large-scale 'national project' that has always sought to strengthen contemporary Ukrainian culture, accumulate its cultural capital, and endow it with symbolic value.

We believe that the space of Ukrainian translation is itself shaped by the narrative we construct about it. Therefore, the 'architecture' of this publication plays a crucial role in defining the future trajectories of developing various areas of translation in Ukraine. Through eight thematic units and thirty eight authorial chapters that sequentially and logically layer the dimensions of the contemporary Ukrainian translation process – from translations of the Bible and liturgy, ancient literature, and classics of individual national literatures to the translation of cinema, theater, and multimodal literature, as well as specialized translation, localization, and the field of interpretation – the book traces the dynamics and identifies key challenges, pinpoints significant shifting points and analyzes the socio-political influences that have shaped the landscape in recent decades. It also outlines the major events and figures that have contributed to its evolution.

Targeting a broad readership, we aimed to organize the present volume in such a way that it would be both synthetic and selective. In other words, the proposed overviews of the main areas of translation activity in Ukraine since independence are presented in the form of authorial materials that are subject to the internal logic of the presentation and the perspective of their author. We are also well aware that any attempt at a retrospective look into the past –

even in the relatively recent past – begins with the ‘here and now,’ which has its own challenges and problems that become the starting point for our visions of translation. Therefore, the materials in the book do not claim to be comprehensive and provide a large-scale coverage of all aspects of the Ukrainian translation world, but they are united by a common vision.

The most crucial mission of Ukrainian translation during the colonial pre-1991 period was its «protective» or «nation-building» function, which aimed to preserve the Ukrainian language within the global cultural space and foster a distinct national identity. In his seminal work, *Ukrainian Translation and Translators: Between Literature and Nation-Building* (2020), Maksym Striha, emphasizing the need to analyze the history of Ukrainian translation through a postcolonial lens, concludes that this era of nation-building through translation has come to an end.

In our collective monograph, we attempt to examine the recent postcolonial period of Ukrainian translation history through the ambivalent lens of nation-building narrative. This narrative seeks to establish and recognize the cultural boundaries of the nation as a liminal space that must be crossed, reformatted, and translated in the process of cultural production. The centripetal, hermetic nation-building process of the past is replaced by a centrifugal, international perspective of the 1990s and the first two decades of 2000s, which introduces otherness and the uniqueness of the nation’s space into the interspace of nations and cultures. Ukrainian translation of the independence era, with its achievements and shortcomings, is one of the best indicators of the level of readability of the Ukrainian nation through its narrative.

A significant portion of the book chapters was in the editing stage before the full-scale war began. Undoubtedly, the war significantly changed both the demands and requirements for the translation industry in Ukraine, as well as its capabilities. Translation has rapidly reoriented itself to meet the needs of defending the state and working towards victory. From the first days of the invasion, volunteer translation networks and centers were created, where professionals and amateurs, often far from military or medical translation, acquired new skills in practice, translating instructions for various types of weapons, tactical medicine guidelines, and so on.

Analyzing the understanding of the role of translation during World War II, Maria Tymoczko identifies two key challenges: on the one hand, the need to «break» complex linguistic and cultural codes of enemies and allies; and on the other, the creation of cultural products that would shape public opinion worldwide.¹ These same challenges confronted the Ukrainian nation

¹ Tymoszkko. Translation, Resistance, Activism: An Overview. In: *Translation, resistance, activism / edited by Maria Tymoczko*. Amherst : University of Massachusetts Press, 2010. P. 4.

immediately following the Russian invasion. Nation-building acquired a critical existential weight after February 24, 2022, accompanied by a painful realization of the relative gaps in articulating the Ukrainian national space to both domestic and foreign audiences in the period preceding the full-scale war. Therefore, this book demonstrates that translation serves as a kind of mirror, «a prism,» reflecting the trends of cultural and socio-political development in Ukraine until February 2022.

Breaking the enemy's imperial narrative was identified as one of the most important tasks for translation in the early days of the invasion. While the publication of translations and the entire Ukrainian publishing industry practically came to a standstill in the first months of the war, by the summer of 2022, publishers had reoriented themselves to meet the new needs of the Ukrainian market for translated works. The primary need was for nation-consolidation narratives, oriented towards the domestic reader, as some of the first translations to top the bestseller lists were Timothy Snyder's *The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America*, translated by Halyna Herasymenko, and Serhii Plokhyy's *The Gates of Europe* in the Ukrainian version by Roman Klochko. Works on dystopian and post-apocalyptic themes, such as George Orwell's *1984*, as well as literature on psychology, particularly on how to cope with loss or overcome stress, were also popular. An additional stimulus for interest in translated literature was the need to replenish home and public libraries in the wave of derussification and, following the demand, replace Russian-language publications with Ukrainian-language ones. Considering that before the full-scale war, books from Russia occupied 50-70 % of the Ukrainian market, and up to 90 % before 2012, the need to maximally restrict Russian-language literature seemed extremely acute. It was in Russia that foreign agencies selling translation rights were located. Sometimes, Russians themselves bought the rights to Ukrainian translations and then did not realize them. Now, publishing houses buy the rights to publish translations directly, but this process is much more complicated than the well-established agency system, which has not yet been fully developed in Ukraine.

Given all the aforementioned factors, it is vital to emphasize the complexity of organizing this publication, as there have been no similar projects undertaken before. Therefore, this book cannot claim to be absolutely representative. However, the authors aimed to prepare information-rich materials in an optimal structure that meets the needs of disseminating knowledge about the role and positioning of translation in the modern Ukrainian cultural space. The authors of the chapters highlight their focus on analyzing text-centered, process-centered, and institution-centered dimensions, underscoring the necessity of a multidisciplinary approach.

We believe that the publication has significant potential for use in educational purposes – in university educational programs specializing in translation, at summer translation schools and translator training courses, and, undoubtedly, for individual learning. We sincerely hope that this book will be our modest contribution to contemporary humanities in Ukraine, Europe and beyond, enabling us to see through the prism of translation the significant trends in the socio-political and literary-cultural life of Ukraine over the past decades.

Finally, we express our gratitude to the reviewers, editors and all partners who helped implement this publication project, especially the Office «Lviv – UNESCO City of Literature.»

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Надія Андрейчук, мовознавиця, перекладачка, професорка кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка, авторка низки праць з семіотики та контрастивної лінгвістики (*підрозділ 7.4*).

Андрій Бесєдін, усний перекладач, спеціаліст із правознавства, член Міжнародної асоціації перекладачів конференцій, акредитований усний перекладач Американської асоціації перекладачів (*підрозділ 8.1*).

Наталя Бідненко, кандидатка філологічних наук, доцентка, заступниця завідувача кафедри англійської філології і перекладу Університету імені Альфреда Нобеля (Дніпро), членкиня української спілки викладачів перекладу UTU, членкиня Українського відділення Міжнародної асоціації викладачів англійської мови як іноземної (*підрозділ 7.3*).

Анастасія Білута, перекладачка, магістр філології, менеджер перекладацьких проєктів у компанії MARINTER (*підрозділ 3.7*).

Марія Бондаренко, перекладачка, магістр філології, асистентка та аспірантка кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка (*підрозділ 3.2*).

Олександр Бондаренко, директор Translatel Ltd, доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, автор статей та підручників з перекладу та порівняльної лінгвістики, співавтор міжнародних освітніх ініціатив «Літня школа перекладу» та «Транслакадемія», які забезпечують професійний розвиток в галузі усного та писемного перекладу та локалізації, засновник національного проєкту «CAT для Grad» зі впровадження курсів перекладацьких технологій в українських вишах (*підрозділ 7.1*).

Орислава Бриська, перекладачка, перекладознавиця, кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка (*підрозділ 7.2*).

Анна Галас, перекладачка, драматургиня, викладачка перекладу, кандидатка філологічних наук, магістр педагогіки вищої школи (Шотландія), членкиня творчої групи Ukrainian Drama Translations (*підрозділ 5.2*).

Марія Галіна, російськомовна українська письменниця, критикиня, перекладачка (російською перекладала твори Сергія Жадана, Катерини Калитко, Маріанни Кіяновської, Галини Крук та ін.), кандидатка біологічних наук, членкиня українського ПЕН-клубу (*підрозділ 6.1*).

Оксана Дзера, перекладознавиця, перекладачка, професорка і завідувачка кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка, авторка книги «Біблійна інтертекстуальність і переклад: англо-український контекст» (2017) (*передмова, підрозділ 1.1*).

Ірина Забіяка, кандидатка філологічних наук, літературознавиця, перекладачка чеської літератури (Б. Грабал, І. Доускова, Ї. Гаїчек, З. Їротка, І. Верніш та інші) й співупорядниці антології чеського оповідання «У чехів» (2021) (*підрозділ 2.5*).

Надія Зубко, наукова співробітниця відділу рідкісної книги Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника, кандидатка історичних наук, дослідниця історії та сучасного стану видавничої справи в Україні (*підрозділ 4.1*).

Анжела Кам'янець, перекладознавиця і перекладачка, кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка (*підрозділ 7.5*).

Лада Коломієць, перекладознавиця і перекладачка, докторка філологічних наук, гостьова професорка Дартмуського коледжу (США) (*підрозділ 1.4*).

Ярема Кравець, перекладач, літературознавець, кандидат філологічних наук, доцент кафедри світової літератури Львівського національного університету імені Івана Франка (*підрозділ 2.2*).

Оксана Левицька, літературознавиця, кандидатка філологічних наук, доцентка Українського католицького університету та НУ «Львівська політехніка», співзасновниця й членкиня Платформи інтермедіальних досліджень, літературна редакторка, членкиня Асоціації українських редакторів, експертка з літератури й видавничої справи Українського культурного фонду (від 2019), експертка ради з літературно-художніх видань Українського інституту книги (2020–2021 рр.), а також експертка програми підтримки перекладів «Translate Ukraine» Українського інституту книги (від 2021), авторка монографії «Контекстуальність хронотопу. Роман Джона Фаулза «Жінка французького лейтенанта» (Львів, 2014) (*підрозділ 4.2*).

В'ячеслав Левицький, літературознавець, перекладач з білоруської та польської мов, поет, кандидат філологічних наук, лауреат низки літературних відзнак, зокрема перекладацької премії «METAPHORA» (2016) та конкурсу «Кримський інжир / Qırım inciri» (2019), співперекладач поетичної збірки Андрія Хадановича «Білоруський мужчина» (Тернопіль: Крок, 2015), упорядник, співперекладач і автор післямови до білінгви ««Бум Бам-Літ»: антологія білоруської поетичної революції = «Бум-Бам-Літ»: анталогія беларускае паэтычнае рэвалюцыі» (Київ: Люта справа, 2021) (*підрозділ 2.6*).

Галина Листвак, кандидатка наук із соціальних комунікацій, літературна редакторка, драматургиня, лекторка Школи творчого та професійного письма «Litovita», амбасадорка Українсько-скандинавського центру (*підрозділ 2.3*).

Олександра Літвіняк, усна і письмова перекладачка з англійської мови, перекладознавиця, кандидатка філологічних наук, засновниця магістерської програми «Усний переклад двох іноземних мов» у Львівському національному університеті імені Івана Франка (*підрозділ 8.2*).

Ярослав Луцак, магістр філології кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка (*підрозділ 5.4*).

Олена Мазур, перекладачка, перекладознавиця, кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка та кафедри галузевого перекладу Херсонського національного технічного університету (*підрозділ 7.6*).

Віктор Морозов, український співак, композитор, перекладач англomовних літератур, зокрема серії книг про Гаррі Поттера, член Українського ПЕН, один із засновників театру-кабаре «Не журись!» (*підрозділ 3.5*).

Юлія Наняк, перекладачка, перекладознавиця, кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка (*підрозділ 7.6*).

Олекса Негребецький, режисер дубляжу, редактор, український перекладач, який працює переважно з художніми фільмами та п'єсами (*підрозділ 5.3*).

Ірина Одрехівська, перекладознавиця і дослідниця літератури, перекладачка, кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка, лекторка української і східноєвропейської культури в Школі славистики та східноєвропейських студій Лондонського університету (*передмова, підрозділ 6.2*).

Олена О'Лір (псевдонім), поетеса, літературознавиця, редакторка, кандидатка філологічних наук, перекладачка (з давньоангл. – «Беовульф» та з англ. – «Гобіт» та інші твори Дж. Р. Р. Толкіна, казки Беатрікс Поттер, проза Джозефа Конрада, Вільяма Батлера Єйтса), авторка поетичних збірок «Моя рука — на узголів'ї...» (1997) і «Прочанські пісні» (2006), упорядниця і редакторка низки книжок Ігоря Качуровського, членкиня Національної спілки письменників України, лавреатка літературних премій ім. Григорія Кочура (2012), ім. Олександра Білецького (2018) та відзнаки Премії Львова – міста літератури ЮНЕСКО (2020) (*підрозділ 3.3*).

Алла Паславська, докторка філологічних наук, професорка і завідувачка кафедри міжкультурної комунікації і перекладу Львівського національного університету імені Івана Франка, відома учена в галузі перекладознавства і германістики, президентка Асоціації українських германістів (*підрозділ 2.1*).

Ольга Ренн, редакторка, журналістка, кураторка серії творів Ернеста Гемінґвея та Террі Пратчетта у «Видавництві Старого Лева», кандидатка наук із соці-

альних комунікацій за спеціальністю «Теорія та історія видавничої справи та редагування» (підрозділ 3.1).

Таня Родіонова, перекладачка, редакторка, менеджерка культурних проєктів, ініціаторка створення перекладацької групи «VERБація», її засновниця та директорка, кураторка Bazhan residency (підрозділ 4.3).

Олександр Романюк, перекладач, магістр філології, аспірант кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка (підрозділ 5.4).

Валентина Савчин, перекладознавиця, мовознавиця, кандидатка філологічних наук, асоційована професорка з україністики Стокгольмського університету, авторка монографії «Микола Лукаш – подвижник українського художнього перекладу» (Львів, 2014) (підрозділ 3.6).

Юлія Сачковська, перекладачка і викладачка кафедри теорії і практики перекладу Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (підрозділ 7.7).

Богдан Стасюк, перекладач, кандидат філологічних наук, доцент кафедри перекладу, прикладної і загальної лінгвістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (підрозділ 3.4).

Максим Стріха, український науковець, громадський діяч, перекладач, письменник, доктор фізико-математичних наук, професор, член НТШ, автор вагомій книги з історії українського перекладу «Український переклад і перекладачі: між літературою і націєтворенням» (2020) (підрозділ 5.1).

Ярослава Стріха, перекладачка і літературознавиця, випускниця кафедри літературознавства Національного університету «Києво-Могилянська академія», докторка філософії Гарвардського університету (слов'янські мови і літератури), лекторка перекладу (підрозділ 5.5).

Алла Татаренко, докторка філологічних наук, професорка кафедри слов'янської філології ім. проф. Іларіона Свенціцького Львівського національного університету імені Івана Франка, перекладачка, літературознавиця, літературний критик, авторка шести монографій сербською та українською мовами, лауреатка премії Сербського ПЕН-центру за переклади сербської літератури (2015) та Спілки перекладачів художньої літератури Сербії (2011), членкиня Українського ПЕН-центру, Сербського літературного товариства, НТШ та Спілки перекладачів художньої літератури Сербії (підрозділ 2.4).

Олександр Чередниченко, мовознавець, перекладознавець, перекладач, доктор філологічних наук, професор Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, академік АН ВШ України, автор фундаментальної праці «Про мову і переклад» (2007) (вступне слово).

Тарас Шмігер, перекладознавець, історик літератури, доктор філологічних наук, професор кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка, автор книги «Історія українського перекладознавства XX сторіччя» (2009) (підрозділ 1.2).

Аркадій Штипель – російськомовний український поет, перекладач, критик (*підрозділ 6.1*).

Михайло Якубович – український сходознавець, перекладач, дослідник доктринальної та філософської думки ісламського світу, дослідника у Фрайбурзькому університеті (Фрайбург, Німеччина), автор першого повного перекладу смислів Корану українською мовою з арабської офіційно опублікованого урядовими організаціями Саудівської Аравії і Туреччини, ісламськими організаціями України, перекладач також низки філософських та доктринальних праць ісламських мислителів (творів Аль-Фарабі, Ібн Сіні та ібн Рушда, Міскавайга, Фахр ад-Діна ар-Разі, ібн Хальдуна, Абдессаляма Йассіна та ін.) (*підрозділ 1.3*).

OUR AUTHORS

Nadiya Andreichuk, Dr. hab., is a linguist, translator and Professor at the Hryhoriy Kochur Department of Translation Studies and Contrastive Linguistics at Ivan Franko National University of Lviv, who has authored numerous works on semiotics and contrastive linguistics.

Andriy Besedin is an interpreter and legal expert, who is a member of the International Association of Conference Interpreters and an accredited interpreter of the American Translators Association.

Natalia Bidnenko holds PhD in Philology and is Associate Professor, as well as Deputy Head of the Department of English Philology and Translation at Alfred Nobel University in Dnipro. She is also a member of both – the Ukrainian Association of Translation Teachers (UTTU) and the Ukrainian branch of the International Association of Teachers of English as a Foreign Language.

Anastasiia Biluta is a translator with the Master's degree in Philology and works as a translation project manager at MARINTER.

Mariia Bondarenko holds MA in Philology and is a translator, lecturer and doctoral student at the Hryhoriy Kochur Department of Translation Studies and Contrastive Linguistics at Ivan Franko National University of Lviv.

Oleksandr Bondarenko is the Director of Translatel Ltd, Associate Professor at the Department of Translation, Applied and General Linguistics at Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University, an author of articles and textbooks on translation and contrastive linguistics, a co-author of international educational initiatives "Summer Translation School" and "Transacademy" that provide professional development in the field of interpreting, translation, and localization, and the founder of the national project "CAT for Grad" aimed at introducing translation technology courses in Ukrainian universities.

Oryslava Bryska is a translator and translation scholar, holding PhD in Philology, and serves as an Associate Professor at the Hryhoriy Kochur Department of Translation Studies and Contrastive Linguistics at Ivan Franko National University of Lviv.

Anna Halas is a translator, playwright, and lecturer in translation, holding PhD in Philology and MA in Higher Education, and she is also a member of the Ukrainian Drama Translations creative group.

Mariia Halina is a Ukrainian writer, critic, and translator, known for translating works by Serhiy Zhadan, Kateryna Kalytko, Marianna Kiyanovska, Halyna Kruk, and others into Russian, and she also holds PhD in Biology and is a member of the Ukrainian PEN Club.

Oksana Dzera, Dr. hab., is a translation scholar, translator and Chair Professor the Hryhoriy Kochur Department of Translation Studies and Contrastive Linguistics at Ivan Franko National University of Lviv. She is the author of the book "Biblical Intertextuality and Translation: The Anglo-Ukrainian Context" (2017).

Iryna Zabiika holds PhD in Philology and is a literary critic and translator of Czech literature into Ukrainian, including works by B. Hrabal, I. Douskova, J. Hajicek, Z. Jirotko and I. Vernis. She is also the co-editor of the Ukrainian anthology of Czech short stories "U chekhiv" (Among the Czechs), published in 2021.

Nadiia Zubko is a researcher at the Rare Book Department of the Vasyl Stefanyk Lviv National Scientific Library, holds PhD in History and is an expert in the history and current state of publishing in Ukraine.

Angela Kamyaniets is a translation scholar and translator, holding PhD in Philology, and serves as Associate Professor at the Hryhoriy Kochur Department of Translation Studies and Contrastive Linguistics at Ivan Franko National University of Lviv.

Lada Kolomiets is a translation scholar and translator who holds a Doctor of Philological Sciences degree and is Visiting Professor at Dartmouth College in the USA.

Yarema Kravets holds PhD in Philology and a translator and literary critic, who serves as Associate Professor at the Department of World Literature at Ivan Franko National University of Lviv.

Oksana Levytska is a literary critic with PhD in Philology, serving as an Associate Professor at the Ukrainian Catholic University and Lviv Polytechnic National University; she is also a co-founder and member of the Intermediality Studies Platform, a literary editor, a member of the Association of Ukrainian Editors, an expert on literature and publishing at the Ukrainian Cultural Foundation (since 2019), an expert of the Literary and Artistic Publications Council of the Ukrainian Book Institute (2020–2021), an expert of the "Translate Ukraine" translation support program of the Ukrainian Book Institute (since 2021), and the author of the monograph "The Contextuality of Chronotope. John Fowles's 'The French Lieutenant's Woman'" (Lviv, 2014).

Vyacheslav Levytskyi is a literary critic, translator from Belarusian and Polish, and poet. He holds a Candidate of Philological Sciences degree, is a laureate of several literary awards including the METAPHORA translation prize (2016) and the Crimean Fig / Qirim inciri competition (2019), co-translated Andrei Khadanovich's poetry collection "Belarusian Man" (Ternopil: Krok, 2015), and served as editor, co-translator, and author of the afterword to the bilingual edition "Bum-Bam-Lit: Anthology of Belarusian Poetic Revolution" (Kyiv: Lyuta Sprava, 2021).

Halyna Lystvak holds PhD in Social Communications and is a literary editor, playwright, lecturer at the Litosvita School of Creative and Professional Writing, and a member of the Ukrainian-Scandinavian Center.

Oleksandra Litvinyak is an interpreter and translator from English, a translation scholar with PhD in Philology and the founder of the MA program in Interpreting at Ivan Franko National University of Lviv.

Yaroslav Lutsak is a linguist and holds MA degree in Translation and Philology from Ivan Franko National University of Lviv.

Olena Mazur, a translator and translation scholar with PhD in Philology, is Associate Professor at the Hryhoriy Kochur Department of Translation Studies and Contrastive Linguistics at Ivan Franko National University of Lviv, and the Department of Specialized Translation at Kherson National Technical University.

Viktor Morozov is a Ukrainian singer, composer and translator of English literature, notably the Harry Potter series, as well as a member of the Ukrainian PEN and one of the founders of the "Ne zhurys!" theater-cabaret.

Yuliia Naniak is a translator and translation scholar, holding PhD in Philology, and serves as Associate Professor at the Hryhoriy Kochur Department of Translation Studies and Contrastive Linguistics at Ivan Franko National University of Lviv.

Oleksa Nehrebetskyi is a dubbing director, editor and leading Ukrainian translator who works primarily with feature films and plays.

Iryna Odrekhyivska, a translation and literary scholar, linguist and translator with PhD in Philology, is Associate Professor of Translation Studies at Ivan Franko National University of Lviv and Lecturer in Ukrainian and Eastern European culture at the School of Slavonic and East European Studies, University College London.

Olena O'Lear (pseudonym) is a poet, literary critic, editor and translator with PhD in Philology known for her translations of works such as "Beowulf" from Old English and "The Hobbit" and other works by J.R.R. Tolkien, Beatrix Potter's tales, Joseph Conrad's prose, and William Butler Yeats from English. She is also the author of the poetry collections "My Hand is on the Pillow..." (1997) and "Pilgrim Songs" (2006), an editor and compiler of several books by Ihor Kachurovskyi, a member of the National Union of Writers of Ukraine, and a laureate of the Hryhoriy Kochur Literary Prize (2012), the Oleksandr Biletskyi Prize (2018), and the Lviv UNESCO City of Literature Award (2020).

Alla Paslavska, Dr. hab., is Chair Professor of the Department of Intercultural Communication and Translation at Ivan Franko National University of Lviv, holding expertise in the field of translation studies and German studies. She is also the President of the Association of Ukrainian Germanists.

Olha Renn is an editor and journalist, who curates the series of works by Ernest Hemingway and Terry Pratchett at the Old Lion Publishing House, and holds PhD in Social Communications with a specialization in the Theory and History of Publishing and Editing.

Tania Rodionova is a translator, editor and cultural project manager, who initiated, founded and directs the VERBation translation group, and also serves as the curator of the Bazhan residency.

Oleksandr Romaniuk is a translator with MA in Philology who is currently a doctoral student of the Department of Translation Studies and Contrastive Linguistics at Ivan Franko National University of Lviv.

Valentyna Savchyn holds PhD in Philology and is Associate Professor of Ukrainian Studies at Stockholm University. She authored the monograph "Mykola Lukash – Podvyzhnyk Ukrainskoho Khudozhnoho Perekladu" ("Mykola Lukash – A Visionary of Ukrainian Literary Translation"), published in 2014.

Yuliia Sachkovska is a translator and lecturer at the Department of Translation Theory and Practice at Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University.

Bohdan Stasiuk, PhD, works as a translator and literary critic. He is also Associate Professor at the Department of Translation, Applied and General Linguistics at Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Maksym Strikha is a leading Ukrainian scientist, public figure, translator and writer, who holds Dr. hab. in Physics and Mathematics. He is member of the Shevchenko Scientific Society and the author of the significant book on the history of Ukrainian translation, "Ukrainian Translation and Translators: Between Literature and Nation-Building" (2020).

Yaroslava Strikha is a prolific Ukrainian translator and literary critic, who holds MA in Philology from the Department of Literary Studies at the National University of Kyiv-Mohyla Academy and Doctor of Philosophy from Harvard University in Slavic Languages and Literatures. She also works as a translation lecturer.

Alla Tatarenko, a Dr. hab. and Professor at the Department of Slavic Philology named after Prof. Ilarion Svientsitskyi at Ivan Franko National University of Lviv, is a translator and literary critic who has authored six monographs in Serbian and Ukrainian, received the Serbian PEN Center Prize for translations of Serbian literature (2015) and the Association of Literary Translators of Serbia (2011), and is a member of the Ukrainian PEN Center, the Serbian Literary Society, the Shevchenko Scientific Society, and the Association of Literary Translators of Serbia.

Oleksandr Cherednychenko, Dr. hab. in Philology, is a prominent linguist, translation scholar and translator, who is Professor at the Institute of Philology at Taras Shevchenko National University of Kyiv, an academician of the Academy of Sciences of Higher Education of Ukraine and the author of the fundamental work "On Language and Translation" (2007).

Taras Shmiher, Dr. hab. in Philology, is a translation scholar and literary historian, and a Professor at the Hryhoriy Kochur Department of Translation Studies and Contrastive Linguistics at Ivan Franko National University of Lviv. He is the author of the book "History of Ukrainian Translation Studies of the 20th Century" (2009).

Arkadii Shtypel is a Ukrainian poet, translator and literary critic.

Mykhailo Yakubovych is a Ukrainian orientalist, translator and researcher of the doctrinal and philosophical thought of the Islamic world, who conducts research at the University of Freiburg (Freiburg, Germany) and is the author of the first complete translation of the the Quran into Ukrainian from Arabic, officially published by government organizations of Saudi Arabia and Turkey and Islamic organizations of Ukraine. He has also translated several philosophical and doctrinal works by Islamic thinkers, including Al-Farabi, Ibn Sina, Ibn Rushd, Miskawayh, Fakhr ad-Din ar-Razi, Ibn Khaldun, and Abdessalam Yassine.

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

А

агентність, агент перекладу 87, 703
аудіовізуальний переклад 497, 498,
499, 503, 504, 505, 703

В

видавничий проєкт / видання 5, 400,
402, 405, 426, 703

Г

галузевий переклад 56, 68, 569, 622, 703

Д

дискурс 172, 274, 390, 392, 397, 703
доместикація (одомашнення) 475,
476, 703

І

ідентичність (національна / культурна)
15, 87, 703

К

книговидання 13, 125, 288, 289, 291,
332, 336, 338, 339, 342, 356, 361, 403,
405, 406, 408, 409, 415, 426, 421, 424,
429, 431, 436, 514, 547, 552
— перекладне 13, 342, 348, 355, 400,
405, 406, 409, 424, 427, 431
— книжковий ринок 180, 211, 234, 235,
239, 250, 271, 288, 289, 290, 333, 340,
342, 346, 353, 406, 427, 429, 431, 433,
437, 506
культурна дипломатія 228, 703
культурний поворот 172, 383, 703

Л

літературний процес / літературний
простір 362, 367, 469, 703
локалізація, локалізований продукт
554, 556, 558, 560, 703

М

медичний переклад 519, 656, 657, 658,
659, 703
міжкультурна комунікація (літературні
зв'язки / мистецькі відносини) 228,
428, 433, 703
мова перекладу 87, 88, 703
мультимодальність 446, 497, 498, 499,
503, 505, 570, 703

Н

націєтворча функція перекладу 15, 87,
703
націєтворчість 5, 15, 87, 172, 703
неолітеральність (необуквалізм) 164,
703

П

паратекст 88, 93, 98, 114
— паратекстуальний 87, 88, 90, 371, 393
перекладацька
— галузь 14, 15, 429, 442
— індустрія 14, 553, 557
перекладацький проєкт 90, 104, 106,
113, 212, 217, 441, 490, 550, 579, 580,
582, 583, 585
перекладач 13 – 16, 23 – 58, 60 – 64,
66 – 69, 71 – 72, 75, 78 – 83, 86 – 92, 95,
96, 99, 100, 102 – 104, 106, 107, 110 – 114,
116, 119 – 121, 123, 125, 126, 128, 129,
132, 134, 135, 137, 138, 140, 142 – 144,
146 – 148, 151, 152, 154, 155, 157, 160 –
167, 170 – 192, 194, 196, 198 – 201, 206 –
209, 211 – 215, 219, 222 – 226, 232, 235,
242, 245 – 248, 250 – 256, 259, 260, 263,
265 – 257, 269 – 271, 274, 276, 277, 279,
285, 286 – 288, 290 – 292, 294, 295, 299,
301, 303 – 305, 308 – 310, 314, 315, 317 –
321, 325, 333, 334, 338 – 340, 343 – 348,
351, 352, 354 – 358, 360, 370, 371,

373 – 379, 381, 387, 388, 393, 396, 402,
403, 407, 422, 430 – 435, 437, 438, 440 –
443, 446, 450, 455, 456, 459, 460, 463,
465, 466, 468, 469, 470, 474, 476, 477,
479, 480, 482, 484, 487 – 492, 494, 497,
509 – 512, 515 – 519, 521 – 523, 529 –
532, 535, 543, 546, 548 – 552, 555, 560,
561, 574, 579, 581, 583, 584, 585, 590 –
593, 595, 605 – 612, 615, 618, 620, 622,
624, 629 – 633, 636, 637, 641, 642, 645,
654 – 659, 663, 665 – 684, 688 – 702
перекладна література 14, 16, 23, 28,
29, 30, 35, 52, 65, 70, 170, 175, 213, 271,
284, 288, 308, 309, 329, 334, 362, 366,
386, 387, 399, 406, 409, 421, 428, 429,
431, 436, 438, 673, 674,
— поезія 26
— проза 340
— драматургія 469, 471, 472, 473, 474,
478, 480, 486, 491
перекладознавство 22, 37, 60, 61, 65,
66, 67, 68, 69, 71, 72, 77, 87, 111, 116,
119, 172, 173, 276, 331, 339, 370, 375,
446, 555, 557, 579, 581, 610, 657, 658,
667, 668, 682, 683, 699
постколоніалізм 383, 387
— постколоніальний дискурс 383
— постколоніальні студії 165, 383, 384,
386, 387, 396
— постколоніальний текст 389, 391,
393, 394, 679
— постколоніальна теорія 176, 382,
384, 385, 386, 398

Р

рецепція літератури 175, 209, 216, 220,
223, 224, 225, 226

С

скопос-теорія 172, 667
стратегія перекладу 88, 91, 141, 206,
287, 320, 442, 666, 668, 675

Т

термінологія 60, 68, 74, 94, 118, 159,
331, 357, 374, 430, 559, 560, 561, 562,
573, 576, 577, 584, 587, 588, 591, 592,
593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600,
601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608,
609, 612, 614, 623, 628, 651, 652, 654,
655, 656, 657, 659

У

український переклад 13
— як явище / феномен 13, 14, 15, 17,
19, 20, 22, 23, 25, 33
— процесуальність 13, 14, 15, 20, 25
— цільовий продукт 13, 14, 15, 16, 17,
18, 19, 20, 22, 23, 24, 25
усний
— переклад 14, 41, 56, 57, 60, 62, 67, 68,
70, 72, 656, 657, 658, 680, 687, 688, 689,
690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697,
698, 699, 700, 701, 702
— перекладач 56, 58, 688, 689, 690, 691,
692, 693, 694, 695, 697, 698, 700, 701,
702

Х

художній переклад 23, 24, 25, 34, 37, 39,
40, 41, 42, 43, 45, 48, 49, 52, 54, 56, 61,
62, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 169, 170,
172, 175, 176, 177, 178, 180, 182, 192,
198, 204, 262, 316, 317, 421, 422, 431,
433, 434, 441, 442, 483, 531, 568, 675,
682, 696

SUBJECT INDEX

A

agency, agent of translation 87, 703
audiovisual translation 497, 498, 499,
503, 504, 505, 703

B

book publishing 13, 125, 288, 289, 291,
332, 336, 338, 339, 342, 356, 361, 403,
405, 406, 408, 409, 415, 426, 421, 424,
429, 431, 436, 514, 547, 552
— translated book publishing 13, 342, 348,
355, 400, 405, 406, 409, 424, 427, 431
— book market 180, 211, 234, 235, 239,
250, 271, 288, 289, 290, 333, 340, 342,
346, 353, 406, 427, 429, 431, 433, 437, 506

C

cultural diplomacy 228, 703
cultural turn 172, 383, 703

D

discourse 172, 274, 390, 392, 397, 703
domestication 475, 476, 703

I

identity (national / cultural) 15, 87, 703
intercultural communication (literary
relations / artistic relations) 228, 428,
433, 703
interpreting 14, 41, 56, 57, 60, 62, 67, 68,
70, 72, 656, 657, 658, 680, 687, 688, 689,
690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697,
698, 699, 700, 701, 702
interpreter 56, 58, 688, 689, 690, 691,
692, 693, 694, 695, 697, 698, 700, 701, 702

L

literary (artistic) translation 23, 24, 25,
34, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 48, 49, 52,
54, 56, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70,

71, 169, 170, 172, 175, 176, 177, 178, 180,
182, 192, 198, 204, 262, 316, 317, 421,
422, 431, 433, 434, 441, 442, 483, 531,
568, 675, 682, 696
literary process / literary space 362, 367,
469, 703
literary reception 175, 209, 216, 220, 223,
224, 225, 226
localization, localized project 554, 556,
558, 560, 703

M

medical translation 519, 656, 657, 658,
659, 703
multimodality 446, 497, 498, 499, 503,
505, 570, 703

N

nation-building 5, 15, 87, 172, 703
nation-making function of translation p. 15,
87, 703
neoliteralism 164, 703

P

paratext 88, 93, 98, 114
— paratextual 87, 88, 90, 371, 393
postcolonialism 383, 387
— postcolonial discourse 383
— postcolonial studies 165, 383, 384, 386,
387, 396
— postcolonial text 389, 391, 393, 394,
679
— postcolonial theory 176, 382, 384, 385,
386, 398
publishing project / edition 5, 400, 402,
405, 426, 703

T

target language 87, 88, 703

- terminology 60, 68, 74, 94, 118, 159, 331, 357, 374, 430, 559, 560, 561, 562, 573, 576, 577, 584, 587, 588, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 612, 614, 623, 628, 651, 652, 654, 655, 656, 657, 659
 - translation
 - sphere 14, 15, 429, 442
 - industry 14, 553, 557
 - translation project 90, 104, 106, 113, 212, 217, 441, 490, 550, 579, 580, 582, 583, 585
 - translator 13 – 16, 23 – 58, 60 – 64, 66 – 69, 71 – 72, 75, 78 – 83, 86 – 92, 95, 96, 99, 100, 102 – 104, 106, 107, 110 – 114, 116, 119 – 121, 123, 125, 126, 128, 129, 132, 134, 135, 137, 138, 140, 142 – 144, 146 – 148, 151, 152, 154, 155, 157, 160 – 167, 170 – 192, 194, 196, 198 – 201, 206 – 209, 211 – 215, 219, 222 – 226, 232, 235, 242, 245 – 248, 250 – 256, 259, 260, 263, 265 – 257, 269 – 271, 274, 276, 277, 279, 285, 286 – 288, 290 – 292, 294, 295, 299, 301, 303 – 305, 308 – 310, 314, 315, 317 – 321, 325, 333, 334, 338 – 340, 343 – 348, 351, 352, 354 – 358, 360, 370, 371, 373 – 379, 381, 387, 388, 393, 396, 402, 403, 407, 422, 430 – 435, 437, 438, 440 – 443, 446, 450, 455, 456, 459, 460, 463, 465, 466, 468, 469, 470, 474, 476, 477, 479, 480, 482, 484, 487 – 492, 494, 497, 509 – 512, 515 – 519, 521 – 523, 529 – 532, 535, 543, 546, 548 – 552, 555, 560, 561, 574, 579, 581, 583, 584, 585, 590 – 593, 595, 605 – 612, 615, 618, 620, 622, 624, 629 – 633, 636, 637, 641, 642, 645, 654 – 659, 663, 665 – 684, 688 – 702
 - translated literature 14, 16, 23, 28, 29, 30, 35, 52, 65, 70, 170, 175, 213, 271, 284, 288, 308, 309, 329, 334, 362, 366, 386, 387, 399, 406, 409, 421, 428, 429, 431, 436, 438, 673, 674,
 - poetry 26
 - fiction 340
 - drama 469, 471, 472, 473, 474, 478, 480, 486, 491
 - translation strategy 88, 91, 141, 206, 287, 320, 442, 666, 668, 675
 - translation studies 22, 37, 60, 61, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 77, 87, 111, 116, 119, 172, 173, 276, 331, 339, 370, 375, 446, 555, 557, 579, 581, 610, 657, 658, 667, 668, 682, 683, 699
- S**
- skopos theory 172, 667
 - specialized translation 56, 68, 569, 622, 703
- U**
- Ukrainian translation 13
 - as an event | phenomenon 13, 14, 15, 17, 19, 20, 22, 23, 25, 33
 - processuality 13, 14, 15, 20, 25
 - target project 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25

Наукове видання

ДЗЕРА Оксана Василівна,
ОДРЕХІВСЬКА Ірина Миколаївна,
ЛІТВІНЯК Олександра Володимирівна
та інші

ПЕРЕКЛАД В УКРАЇНІ

(24 серпня 1991 року – 24 лютого 2022 року)

Монографія

За редакцією Оксани Дзери, Ірини Одрехівської

Редактор *Мар'яна Михалюк*
Комп'ютерне верстання *Ірини Куліненко*
Обкладинка *Анастасії Горкунової*

Формат 70×100/16. Ум. друк. арк. 60,61. Тираж 100 пр.

Видавець і виготовлювач:
Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, 79000
СВІДОЦТВО
про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції:
Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.

The present volume is the first attempt to systematically examine Ukrainian translation from the time of Ukraine's independence to the beginning of the full-scale war as a significant discursive phenomenon and a major "national project" that acted as a kind of catalyst for the disintegration of the Soviet *Zeitgeist* in Ukraine. It is argued that this was achieved through the introduction of a whole range of new themes, ideas, and concepts, filling numerous gaps, opening up new associative fields and perspectives, and actualizing previously tabooed topics and marginal phenomena. In eight thematic chapters that consistently and logically layer the dimensions of the modern Ukrainian translation process – from the translation of the Bible and liturgy, ancient literature and classics of individual national literatures to the translation of film, theater, and multimodal literature, specialized translation, localization, and the field of interpreting, the dynamics of the formation and development of a modern Ukrainian-language target audience is also shown, that understands that awareness of one's own identity and the affirmation of the 'Self' constantly occurs in dialogue with the 'Other'. The book attempts to rethink the recent postcolonial period of the history of Ukrainian translation in the ambivalent dimension of nation-building: it is translation that has become a kind of mirror, reflecting the trends of cultural and socio-political development of Ukraine until February 2022.

Given the complex and multifaceted format of the publication, it is aimed at a wide range of readers, including translation and literary scholars, historians and sociologists of culture, translators and writers, representatives of the publishing industry and the field of cultural diplomacy, and the broad Ukrainian-speaking community.